

**„Унапређење
локалних услуга
за Роме повратнике“**

Унапређење локалних услуга за Роме повратнике

**Резултати мапирања локалних ресурса и услуга
и предлози мера за њихово побољшање**

Нови Сад, 2014.

Пројекат финансира:

Република Србија
ВЛАДА
КАНЦЕЛАРИЈА ЗА ЉУДСКА
И МАЊИНСКА ПРАВА

Ekumenska
Humanitarna
Organizacija

Ова публикације је део пројекта „Унапређење локалних услуга за Роме повратнике“, који финансира Канцеларија за људска и мањинска права Владе Републике Србије.

Садржај публикације искључива је одговорност Екуменске хуманитарне организације и ни на који начин не одражава гледиште Канцеларије за људска и мањинска права.

Увод

Приручник који имате пред собом део је пројекта „Унапређење локалних услуга за Роме повратнике“, који реализује Екуменска хуманитарна организација из Новог Сада, уз подршку Канцеларије за људска и мањинска права Владе Републике Србије.

Циљне групе овог пројекта су били представници 45 локалних самоуправа са подручја Војводине и повратници по основу споразума о реадмисији (са посебним освртом на Роме и Ромкиње као посебно вулнерабилну групу у оквиру повратничке популације).

Пројекат је имао три специфична циља:

1. Мапирати локалне ресурсе и услуге које су на располагању повратницима по основу споразума о реадмисији у 45 општина у Војводини;
 2. Препоручити и публиковати мере којима ће се унапредити постојећи локални ресурси и услуге;
 3. Побољшати положај повратника по основу споразума о реадмисији на локалном нивоу кроз њихово информисање, саветовање и прибављање докумената.
-

Пројектни тим је настојао да оствари ове циљеве кроз реализацију неколико активности у периоду од четири месеца, колико траје реализација овог пројекта:

- мапирање локалних ресурса и услуга (у јануару 2014),
- организовање четири округла стола (током фебруара и марта),
- публикување резултата и препорука,
- давање правних савета и информација и прибављање докумената повратницима (током читаве имплементације пројекта).

Континуирана сарадња и размена информација са свим учесницима у пројекту биће настављена и након завршетка пројекта. Пошто Екуменска хуманитарна организација реализује више пројеката који су намењени повратницима по основу споразума о реадмисији, наставак сарадње са локалним самоуправама и организацијама цивилног друштва основа је за реализацију многих активности. Наша организација намерава да користи резултате овог пројекта у циљу развоја нових пројеката који ће се бавити специфичним потребама везаним за унапређење економских и социјалних права повратника. Пројекат „Унапређење локалних услуга за Роме повратнике“ представља добру основу на којој остале организације цивилног друштва, али и владине институције, могу заједно да раде на имплементацији локалних политика намењених (ре)интеграцији повратника.

На крају, у име Екуменске хуманитарне организације, желим да се захвалим Канцеларији за људска и мањинска права, која је подржала наш пројекат и омогућила његову реализацију. Захваљујемо се и свим повереницима за избеглице и миграције који су издвојили своје време и попунили упитнике који су нам помогли у мапирању локалних ресурса и услуга. Захвалност дугујемо и представницима институција и организација цивилног друштва који су учествовали на округлим столовима и кроз конструктивни дијалог идентификовали проблеме са којима се повратници сусрећу и предложили мере које могу помоћи у превазилажењу тих проблема.

Дамир Кркобабић
координатор пројекта

Мапирање ресурса и услуга

Током јануара месеца пројектни тим је сачинио упитник који је послат на адресе свих 45 повереништава за избеглице и миграције на територији Војводине. За повереништва смо се определили јер национална Стратегија за реинтеграцију повратника по основу Споразума о реадмисији препознаје Комесаријат за избеглице и миграције као кључно тело за остваривање постављених стратешких циљева, а локалне самоуправе представљају место (ре)интеграције повратника.

Резултате овог мапирања не треба схватити као репрезентативне податке на основу којих се могу доносити крајњи закључци о локалним ресурсима и услугама. Ово мапирање презентује поглед на повратнички проблем из угла повереништава, која су важан, али ипак само један од актера на локалном нивоу. Оно је представљало основу за потоње разговоре о томе како побољшати услуге које се нуде повратницима. Побољшање услуга је од кључног значаја за превенцију новог сиромаштва и поновних, секундарних миграција.

Резултати мапирања

Од 45 повереништава за избеглице и миграције са подручја Војводине упитник је попунило и вратило 34 повереништва, што представља 75,55% од укупног узорка.

По процени и бази података које повереници имају, локалне самоуправе су препознате као општине са већим бројем повратника у 7 случајева (20,6%), у 13 случајева (38,2%) као општине са мањим бројем повратника, док је 14 општина (41,2%) процењено као општине без повратника. Када се ови резултати упореде са подацима Канцеларије за реадмисију на аеродрому „Никола Тесла“, приметан је раскорак с обзиром да је, примера ради, Канцеларија забележила повратнике који су се изјаснили да се враћају у општине из којих смо ми добили податке да повратника нема. То значи да се повратници не обраћају, или се обраћају у мањој мери, повереништвима за избеглице и миграције, тако да се подаци које поседују локалне канцеларије разликују од реалног броја повратника на територији њихове општине.

На питање „да ли у Вашој локалној самоуправи постоји Савет за миграције, који се бави заштитом и реинтеграцијом повратника на локалном нивоу?“, одговори су следећи:

	Да	Не
Општине са већим бројем повратника	6 (85,7%)	1 (14,3%)
Општине са мањим бројем повратника	9 (69,2%)	4 (30,8%)
Општине без повратника	7 (50,0%)	7 (50,0%)

Приметно је да у већини општина Савети за миграције постоје, али и да се број општина које поседују ово тело смањује, кад се процени да је број повратника на територији локалне самоуправе мањи. Само у једној општини део Савета су представници удружења повратника, односно организација цивилног друштва које се баве повратничком проблематиком. Овај резултат не значи нужно да у локалним самоуправама постоји отпор да се удружења укључе у рад Савета, него да у многим општинама нема удружења која се баве овом проблематиком, и да се повратници међусобно не организују како би артикулисали своје потребе и радили на остваривању својих права.

Следећа два питања су се односила на Локални акциони план и посебну буџетску линију намењену (ре)интеграцији повратника:

Да ли је Ваша локална самоуправа усвојила Локални акциони план (ЛАП) за решавање питања повратника?

	Да	Не	У процесу усвајања
Општине са већим бројем повратника	5 (71,4%)	1 (14,3%)	1 (14,3%)
Општине са мањим бројем повратника	6 (46,1%)	3 (23,1%)	4 (30,8%)
Општине без повратника	5 (35,7%)	8 (57,2%)	1 (7,1%)

Да ли у оквиру буџета Ваше локалне самоуправе постоји буџетска линија или посебан фонд који подразумева подршку програмима за реинтеграцију повратника?

	Да	Не
Општине са већим бројем повратника	3 (42,9%)	4 (57,1%)
Општине са мањим бројем повратника	5 (38,5%)	8 (61,5%)
Општине без повратника	4 (28,6%)	10 (71,4%)

Локални акциони планови у већем броју општина постоје (најчешће су постојећи акциони планови за друге мигрантске групе допуњени повратницима) или су у процесу усвајања, иако и овде постоји тенденција да се број локалних самоуправа које немају усвојен ЛАП повећава са проценом да на територији њихове општине нема или има мало повратника. Ситуација са посебном буџетском линијом је другачија и ту већина општина нема посебно одвојена средства за реинтеграцију повратника. Очигледно је да сиромаштво у друштву, које се рефлектује и на буџете локалних самоуправа, утиче и на креирање програма и обезбеђивање средстава којима би се помогла (ре)интеграција повратника.

У наставку мапирања нас је интересовало како поверлиштва за избеглице и миграције процењују своју сарадњу са Канцеларијом за реадмисију на аеродрому „Никола Тесла“, Комесаријатом за избеглице и миграције, окружним координатором Комесаријата за избеглице и миграције, органима локалне самоуправе и организацијама цивилног друштва одн. удружењима повратника. Овде ће бити презентовани одговори из општина са већим и мањим бројем повратника, јер чињеница да су се повратници јавили неком од локалних поверлиштава подразумева и да су локални поверлиштва морали да контактирају са неком од наведених институција.

Општине са <i>већим</i> бројем повратника	Добра	Лоша	Потребно унапредити	Без контаката
Канц. за реадмисију	3 (42,9%)	--	1 (14,2%)	3 (42,9%)
Комесаријат	7 (100%)	--	--	--
Окружни координатор	7 (100%)	--	--	--
Локална самоуправа	6 (85,7%)	--	1 (14,3%)	--
Удружења повратника	3 (42,9%)	--	--	4 (57,1%)

Општине са <i>мањим</i> бројем повратника	Добра	Лоша	Потребно унапредити	Без контаката
Канц. за реадмисију	8 (61,5%)	--	2 (15,4%)	3 (23,1%)
Комесаријат	10 (76,9%)	--	3 (23,1%)	--
Окружни координатор	11 (84,6%)	--	2 (15,4%)	--
Локална самоуправа	11 (84,6%)	--	2 (15,4%)	--
Удружења повратника	5 (38,5%)	--	5 (38,5%)	3 (23,0%)

Из добијених резултата је очигледно да је сарадња са релевантним институцијама добра, док је сарадњу са организацијама цивилног друштва потребно или успоставити или додатно унапредити.

Занимало нас је и то да ли у општинама у којима су регистровани повратници код повереника за избеглице и миграције постоје програми (ре)интеграције ових људи.

Издвојили смо четири услуге:

- **сервиси бесплатне правне помоћи и информисања,**
- **допунски часови српског језика за децу повратника,**
- **програми запошљавања – додатне обуке, преквалификација, јавни радови (односно, ако ти програми постоје, да ли су повратници ту препознати као посебно вулнерабилна група) и**
- **програми стамбеног збрињавања повратника – откупи сеоских кућа, програми социјалног становања, регулисање правног статуса нехигијенских насеља и изградња основне инфраструктуре.**

Важна нам је била информација не само да ли такви програми постоје него и да ли повереници имају информације о тим програмима, или је потребно унапредити координацију локалних актера како би информације о постојећим програмима биле свима доступне, а не да се имплементирају изоловано.

Општине са <i>већим</i> бројем повратника	Да	Не	Не знам
Бесплатна правна помоћ	6 (85,7%)	--	1 (14,3%)
Допунски часови српског језика	2 (28,6%)	2 (28,6%)	3 (42,8%)
Програми запошљавања	2 (28,6%)	2 (28,6%)	3 (42,8%)
Стамбено збрињавање	5 (71,4%)	1 (14,3%)	1 (14,3%)

Општине са <i>мањим</i> бројем повратника	Да	Не	Не знам
Бесплатна правна помоћ	11 (84,6%)	1 (7,7%)	1 (7,7%)
Допунски часови српског језика	2 (15,4%)	2 (15,4%)	9 (69,2%)
Програми запошљавања	2 (15,4%)	3 (23,1%)	8 (61,5%)
Стамбено збрињавање	5 (38,5%)	7 (53,8%)	1 (7,7%)

Резултати указују да повереницима некада није познато да ли је нека од услуга на располагању повратницима, и зато је важно да постоји добра комуникација између свих актера на локалном нивоу како би информације о доступним програмима биле свима познате.

На крају смо поверенике питали да ли је, по њиховој процени, запосленима у њиховој локалној самоуправи потребна додатна подршка у јачању кадровских и техничких капацитета за решавање проблема повратника. У већини случајева процена је да је додатна подршка потребна.

Предлози мера за побољшање локалних ресурса и услуга

Након мапирања ресурса и услуга током фебруара и марта месеца одржано је четири округла стола:

у Беочину (25. фебруара),
Зрењанину (21. марта),
Новом Саду (27. марта) и
Новом Бечеју (28. марта).

Округли столови су окупили представнике локалних повереништава за избеглице и миграције, општинских управа, полицијских управа, центара за социјални рад, предшколских установа, основних школа, општинске организације Црвеног крста, педагошке асистенте, здравствене медијаторе и представнике организација цивилног друштва.

Округли столови су били прилика да се презентују резултати мапирања, међусобно размене информације о програмима који се реализују на локалном нивоу, те да се укаже на проблеме и препреке у реинтеграцији повратника и предложе мере за њихово превазилажење.

Локални акциони планови за решавање питања повратника битан су први корак у намери локалних самоуправа да помогну повратницима у њиховој (ре)интеграцији. Да би се омогућила успешна имплементација мера предложених у локалним акционим плановима, неопходно је обезбедити и припадајућа буџетска средства. Такође, важно је координисати рад свих актера који помажу повратницима.

На тај начин се може избећи дуплирање програма који су на располагању повратницима, али и омогућити равномернија расподела помоћи. Неодвојива од тога је и важност информисања повратника о ресурсима и услугама који су им на располагању на локалном нивоу. Повратници често нису информисани о услугама које им се нуде или имају предрасуде према одређеним деловима система.

Највећи број повратника чине припадници ромске заједнице. Пошто Роми спадају у једну од најосетљивијих група у нашем друштву, потребно је посебно обратити пажњу на програме који ће помоћи у побољшању њиховог материјалног положаја (економски разлози су најчешћи разлози за одлазак у иностранство) и побољшати услове становања у ромским насељима (пре свега регулисати правни статус насеља и изградити основну инфраструктуру).

Важно је и да повратници препознају своја права и да знају како да се активирају у процесу остваривања тих права. Повратници нису повезани и недостаје им социјална мрежа, која би помогла у поправљању њиховог положаја. Не може се занемарити ни став већинске заједнице, који је често прожет предрасудама према повратницима (и ромској заједници генерално), и потребно је континуирано радити на смањењу тог проблема, јер он јесте препрека да се (ре)интеграција повратника успешно обави.

Мапирање локалних ресурса и услуга и разговори са локалним актерима довели су до неколико препорука. Мишљења смо да би те препоруке било важно размотрити приликом планирања будућих програма на локалном нивоу, који би помогли у успешнијој (ре)интеграцији повратника.

1. Усвојити локалне акционе планове за решавање питања повратника по основу споразума о реадмисији у свим локалним самоуправама које то још нису урадиле и обезбедити буџетска средства за реализацију мера предложених тим плановима.
2. Обезбедити несметан проток информација како би се омогућила координација свих локалних актера који су укључени у помоћ приликом (ре)интеграције повратника у њихову локалну средину.
3. Информисати повратнике по основу споразума о реадмисији о ресурсима и услугама које су им на располагању у локалној заједници.
4. Препознати повратнике по основу споразума о реадмисији као вулнерабилну групу у програмима економског оснаживања.

5. Радити на побољшању услова становања у ромским насељима.

6. Оснажити повратнике по основу споразума о реадмисији да се међусобно удруже и на тај начин успешније артикулишу потребе и проблеме са којима се сусрећу у свакодневном животу.

7. Едуковати општу популацију о проблемима и препрекама са којима се срећу повратници по основу споразума о реадмисији и тако смањити предрасуде које постоје у локалној заједници.

Наслов: Унапређење локалних услуга за Роме повратнике –
Резултати мапирања локалних ресурса и услуга и предлог мера
за њихово побољшање

Издавач: Екуменска хуманитарна организација (Нови Сад)
Директор: Владислав Ивичиак
Уредници: Дамир Кркобабић и Тања Стојковић
Лектура: Марко Талијан
Дизајн: Сандра Бу

Екуменска хуманитарна организација
Ђирила и Методија 21
21000 Нови Сад

Тел/факс: (021) 466-588, 469-683, 6504-296, 6397-626

Имејл: damir@ehons.org

<http://www.ehons.org/>

Copyright © 2014
Екуменска хуманитарна организација

Сва права задржана. Ниједан део ове публикације не може
се репродуковати ни у ком облику без дозволе Екуменске
хуманитарне организације.

